

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ (CEPEJ)

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

(CEPEJ-GT-QUAL)

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΕ
ΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ**

*Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες εγκρίθηκαν από τη CEPEJ κατά την 44η
σύνοδο της Ολομέλειάς της (4-5 Ιουνίου 2025).¹*

© CEPEJ, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2025. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Το έγγραφο δεν μπορεί να αναπαραχθεί, μεταφραστεί, διανεμηθεί, πωληθεί ή χρησιμοποιηθεί με οποιονδήποτε άλλο τρόπο χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια. Για να υποβάλετε αίτημα για την άδεια αυτή ή για περαιτέρω πληροφορίες, παρακαλούμε επικοινωνήστε με το CEPEJ, Συμβούλιο της Ευρώπης, μέσω της διεύθυνσης CEPEJ@coe.int.

Το παρόν δεν αποτελεί επίσημη μετάφραση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η απόδοση στην ελληνική έγινε από τον Στέργιο Κοφίνη, Πρωτοδίκη Διοικητικών Δικαστηρίων, μέλος της Ομάδας Εργασίας της CEPEJ για την Ποιότητα της Δικαιοσύνης, ύστερα από πρωτοβουλία του Εθνικού Εκπροσώπου στην CEPEJ Κωνσταντίνου Κουσουλή, Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας ε.τ.

¹ Οι παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες στηρίζονται σε κείμενο που προετοιμάστηκε από τον κ. Wim David (Βέλγιο), μέλος της CEPEJ-GT-QUAL.

Εισαγωγή

1. Η δικανική διαδικασία² λαμβάνει χώρα, στο πλαίσιο μιας δίκης, μεταξύ των διαδίκων και του δικαστή. Στις αστικές³ και διοικητικές υποθέσεις⁴, συνήθως περιλαμβάνει ένα έγγραφο με το οποίο κινείται η διαδικασία, ανταλλαγή γραπτών διαδικαστικών εγγράφων, σε ορισμένα δικαστικά συστήματα ακροάσεις μαρτύρων και, ενδεχομένως, προφορική ανάπτυξη (με τη μορφή προφορικής αγόρευσης). Η δικαστική απόφαση κλείνει τη διαδικασία.

2. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η συζήτηση σχετικά με τη δικαιοδοσία έχει δύο βασικές λειτουργίες:

(i) προπαρασκευαστική λειτουργία για τη δικανική κρίση: οι στόχοι είναι να παρουσιαστεί η διαφορά και να προσκομιστούν αποδεικτικά στοιχεία για τους ισχυρισμούς, προκειμένου ο δικαστής να αποφανθεί με συγκεκριμένο τρόπο·

(ii) λειτουργία επίτευξης κάθαρσης: ο στόχος είναι τα μέρη να εκφράσουν και να διοχετεύσουν τις αντιθέσεις τους και να χρησιμοποιήσουν τον χρόνο του δικαστηρίου, δηλαδή τη διάρκεια της διαδικασίας, για να αναστοχαστούν πάνω στη μεταξύ τους διαφορά και να την προσεγγίσουν από ορθολογική σκοπιά.

3. Η ποιοτική δικαιοσύνη απαιτεί αναγκαστικά ποιοτική δικανική διαδικασία, η οποία με τη σειρά της απαιτεί στενή συνεργασία μεταξύ των διαφόρων συμμετεχόντων σε αυτή τη διαδικασία, με πρώτους μεταξύ αυτών τους δικαστές και τους δικηγόρους. Οι δικαστές και οι δικηγόροι πρέπει να προσπαθούν να βελτιώνουν την ποιότητα της δικανικής διαδικασίας σε κάθε στάδιό της.

4. Τα δικόγραφα πρέπει να είναι σαφή και καλά δομημένα και να έχουν μέγεθος που να επιτρέπει στους μεν αντιδίκους να αναπτύξουν επιχειρήματα υψηλής ποιότητας, στον δε δικαστή να τα διαβάσει και να απαντήσει σε αυτά με πληρότητα, λαμβάνοντας υπόψη τον φόρτο εργασίας του καθενός και το

² Ο όρος «δικανική διαδικασία» στο παρόν έγγραφο καταλαμβάνει τη διαδικασία τόσο στην αστική όσο και στη διοικητική δικαιοσύνη.

³ Ο όρος «αστικές» περιλαμβάνει επίσης τις εμπορικές και κοινωνικές υποθέσεις.

⁴ Το παρόν έγγραφο δεν ασχολείται με ποινικές υποθέσεις λόγω των πολλών ειδικών χαρακτηριστικών της ποινικής δίκης: προφορικές ακροάσεις, ο ειδικός ρόλος του εισαγγελέα, η κυρίαρχη θέση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε κάθε στάδιο της δίκης κ.λπ.

δικαίωμα των διαδίκων να εκδοθεί απόφαση εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

5. Η ακροαματική διαδικασία παρέχει την ευκαιρία για άμεση ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διαδίκων ή των εκπροσώπων τους, αφενός, και του δικαστηρίου, αφετέρου. Όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει μια τέτοια ανταλλαγή απόψεων, είναι σημαντικό να επιτρέπει στον δικαστή να υποβάλλει ερωτήσεις στους διαδίκους και στους διαδίκους να διευκρινίζουν κάποιο σημαντικό σημείο ή να εκφράζουν εν συντομία τα συναισθήματά τους.

6. Η ποιότητα της δικανικής διαδικασίας μπορεί να βελτιωθεί σε πέντε επίπεδα:

(i) όσον αφορά τη διεύθυνση της διαδικασίας της δίκης·

(ii) όσον αφορά τα δικόγραφα·

(iii) όσον αφορά τη σαφήνεια της νομικής γλώσσας·

(iv) όσον αφορά την ακροαματική διαδικασία·

(v) όσον αφορά την ίδια την απόφαση του δικαστηρίου και την επικοινωνία του δικαστηρίου με τους διαδίκους.

7. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες συνάδουν με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), και με τις αρχές που απορρέουν από αυτό, ιδίως την αρχή της κατ' αντιδικία διεξαγωγής της δίκης, και δεν μπορούν να ερμηνευθούν κατά τρόπο που να τις υπονομεύουν.

1. Η διεύθυνση της διαδικασίας της δίκης

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 1: Ο δικαστής πρέπει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο σε διαδικαστικά θέματα: ο δικαστής πρέπει να προετοιμάζει την ακροαματική διαδικασία, να διασφαλίζει την τήρηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, των θεμελιωδών ελευθεριών (ιδίως του δικαιώματος στην υπεράσπιση και της αρχής της κατ' αντιδικία διεξαγωγής της δίκης) και των δικονομικών κανόνων και να διασφαλίζει ότι η διαδικασία διεξάγεται με τρόπο δίκαιο και με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα και αποτελεσματικότητα.

8. Τόσο στις αστικές όσο και στις διοικητικές υποθέσεις, η διαδικασία γενικώς κινείται με πρωτοβουλία του ενός διάδικου μέρους. Τα μέρη μπορούν επίσης να τερματίσουν τη διαδικασία, είτε επειδή έχουν καταλήξει σε συμφωνία είτε επειδή ο ενάγων παραιτείται από τις αξιώσεις του. Επομένως, έχουν τον έλεγχο της έναρξης και της λήξης της διαδικασίας.

9. Όταν ένα διάδικο μέρος έχει κινήσει τη διαδικασία και επιθυμεί να την ολοκληρώσει, είναι ευθύνη του δικαστή να διασφαλίζει, όποτε είναι δυνατόν, ότι η διαδικασία διεξάγεται με ταχύτητα και ότι διατηρείται η ποιότητα της δικανικής διαδικασίας, με σεβασμό στο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, στις θεμελιώδεις ελευθερίες και στους εφαρμοστέους δικονομικούς κανόνες.

10. Εάν το επιτρέπουν οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες, ο δικαστής μεριμνά για τη συνέχιση της διαδικασίας και την τήρηση της αρχής της κατ' αντιδικία διεξαγωγής της δίκης και, προς τον σκοπό αυτό, καταρτίζει χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας που είναι δεσμευτικό για τα μέρη (συμπεριλαμβανομένων των ημερομηνιών για την ανταλλαγή γραπτών υπομνημάτων και, κατά περίπτωση, της ημερομηνίας της προφορικής ακροαματικής διαδικασίας).

11. Είναι προτιμότερο να υπάρχουν κυρώσεις για τη μη τήρηση του χρονοδιαγράμματος της διαδικασίας, όπως η απόρριψη των εκπρόθεσμων διαδικαστικών εγγράφων (χωρίς να εμποδίζεται η συνέχιση της διαδικασίας) ή η επιβολή χρηματικής κύρωσης.

12. Εάν το επιτρέπουν οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες, τα γραπτά υπομνήματα και τα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να κοινοποιούνται στον δικαστή πριν από την ακροαματική διαδικασία και εντός προθεσμίας που να επιτρέπει στον δικαστή να την προετοιμάσει κατάλληλα.

2. Τα δικόγραφα

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 2: Προκειμένου ο δικαστής να μπορεί να επιλύσει την υπόθεση γρήγορα και αποτελεσματικά, τα δικόγραφα πρέπει να είναι (i) δομημένα και σαφή και (ii) περιορισμένου μεγέθους, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της διαφοράς.

13. Η ευρεία χρήση των εργαλείων πληροφορικής και, πιο πρόσφατα, της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του μεγέθους των δικογράφων, ιδίως λόγω της χρήσης της επιλογής «αντιγραφή και επικόλληση», χωρίς αυτό να συνοδεύεται από συστηματική προσπάθεια δομής, σύνοψης ή αποσαφήνισης, η οποία είναι απαραίτητη καθώς αυξάνεται ο όγκος των εγγράφων.

14. Η κατάσταση αυτή έχει αντίκτυπο στο έργο των δικαστών και, πιο συγκεκριμένα, στον αριθμό των υποθέσεων που μπορούν να διεκπεραιώσουν εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, και, ως εκ τούτου, στην ταχύτητα με την οποία διεκπεραιώνεται μια υπόθεση, στοιχείο που αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει την ποιότητα της δικαιοσύνης.

15. Τα διάδικα μέρη υπερασπίζονται την υπόθεσή τους όπως κρίνουν σκόπιμο, με τον δέοντα σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και των ισχυόντων νόμων. Ως εκ τούτου, οι ακόλουθες προτάσεις δεν αφορούν το περιεχόμενο των επιχειρημάτων των μερών, αλλά μόνο τη δομή και το μήκος των δικογράφων τους.

α. Τα δικόγραφα πρέπει να είναι δομημένα και σαφή

16. Ακολουθώντας το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁵ και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶, αρκετά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για τη ρύθμιση της δομής των δικογράφων, είτε απευθείας στο νόμο⁷ είτε σε διαδικαστικούς κανόνες⁸ είτε σε μη δεσμευτικά πρωτόκολλα μεταξύ δικαστηρίων και δικηγόρων⁹. Στόχος είναι να καταστούν τα δικόγραφα πιο ευανάγνωστα για τον δικαστή, τον/τους αντίδικο/ους δικηγόρο/ους και τα ίδια τα διάδικα μέρη (ιδίως τους διαδίκους που δεν εκπροσωπούνται από δικηγόρο). Μια σαφέστερη και πιο ομοιόμορφη δομή των δικογράφων διευκολύνει το έργο του δικαστή (και, ως εκ τούτου, αυξάνει τον αριθμό των αποφάσεων που είναι πιθανό να εκδώσει ο δικαστής) και περιορίζει τον κίνδυνο σφάλματος και, κατά συνέπεια, την άσκηση έφεσης (για παράδειγμα, αίτηση αναίρεσης στο Αναιρετικό Δικαστήριο λόγω παράλειψης απάντησης σε ένα επιχείρημα που χάθηκε σε ογκώδη και κακώς δομημένα δικόγραφα).

17. Διάφορα μέτρα σχετικά με τα δικόγραφα ενδέχεται να βελτιώσουν την ποιότητα της δικανικής διαδικασίας:

- Τυποποιημένη διάταξη σελίδας: η τυποποίηση της διάταξης της σελίδας των δικογράφων (γραμματοσειρά, μέγεθος γραμματοσειράς, διάστιχο, περιθώρια, μέγιστος αριθμός λέξεων ανά σελίδα κ.λπ.)¹⁰ όχι μόνο

⁵ Βλ. ιδίως το τμήμα «Practice Directions» των Κανόνων του Δικαστηρίου της 28 Μαρτίου 2024 (σελ. 69, 72, 85 and 92, <https://www.echr.coe.int/en/web/echr/rules-of-court>).

⁶ Βλ. ιδίως το τμήμα «Η μορφή και η δομή των διαδικαστικών εγγράφων» των Πρακτικών οδηγιών προς τους διαδίκους σχετικά με τις υποθέσεις που άγονται ενώπιον του Δικαστηρίου, σελ. 48-54 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202402173)

⁷ Παραδείγματος χάριν οι Κώδικες Πολιτικής Δικονομίας της Αυστρίας, του Βελγίου, της Κροατίας, της Γαλλίας, της Ουγγαρίας, της Ιταλίας, της Νορβηγίας και της Ολλανδίας περιέχουν διατάξεις ως προς το ζήτημα αυτό.

⁸ <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2024/949/made> και <https://supremecourt.uk/how-to-appeal/practice-directions>

⁹ Για παράδειγμα:

- Γαλλία: <https://www.courdecassation.fr/toutes-les-actualites/2023/01/30/la-charte-de-presentation-des-ecritures-signee-la-cour-de>

- Ιταλία: <https://www.consiglionazionaleforense.it/documents/20182/219809/Schema+per+la+redazione+dei+ricorsi+per+cassazione+in+materia+civile+e+tributaria.pdf/dd6a4a0d-23a4-4235-be01-6432ac449ebd?t=1473079160000>

¹⁰ Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαιτεί ήδη μια τέτοια εναρμόνιση, ιδίως στη σελίδα 68 της απόφασής του της 28ης Μαρτίου 2024, βλ. ανωτέρω. Το ίδιο ισχύει και για το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας (μόνο σε αστικές υποθέσεις, απόφαση που δημοσιεύθηκε στο επίσημο δελτίο της 21ης Σεπτεμβρίου 2023) και για το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου

καθιστά ευανάγνωστα τα εν λόγω έγγραφα, αλλά επιτρέπει επίσης την ομοιόμορφη εφαρμογή των περιορισμών ως προς το μέγεθος των δικογράφων, οι οποίοι θα εξεταστούν παρακάτω στο σημείο β)

- Τελικά δικόγραφα υπό μορφή συνοπτικού υπομνήματος: όταν ένα μέρος υποβάλλει πολλά διαδοχικά δικόγραφα, το τελικό δικόγραφό του θα πρέπει να συντάσσεται υπό μορφή συνοπτικού υπομνήματος, στο οποίο θα εκτίθενται όλα τα επιχειρήματά του, έτσι ώστε ο δικαστής να μπορεί να ανατρέχει μόνο στο τελικό δικόγραφο.
- Αποδεικτικά στοιχεία και πίνακας αποδεικτικών στοιχείων: τα αποδεικτικά στοιχεία που κατατίθενται προς υποστήριξη των δικογράφων πρέπει να φέρουν αρίθμηση και ένας πίνακας αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να επισυνάπτεται στο οικείο δικόγραφο. Στα δικόγραφα πρέπει να γίνεται ρητή αναφορά στα αποδεικτικά στοιχεία, ώστε ο δικαστής και οι αντίδικοι να μπορούν να επαληθεύουν εύκολα τους ισχυρισμούς που περιέχονται στο δικόγραφο.
- Δομή των δικογράφων:

(i) οι κύριες ενότητες και υπο-ενότητες των δικογράφων πρέπει να φέρουν τίτλους·

(ii) Τα δικόγραφα πρέπει να έχουν την ακόλουθη δομή:

(i) Η εισαγωγή των δικογράφων πρέπει να περιλαμβάνει: (i) το δικαστήριο και το τμήμα που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της υπόθεσης, τον αριθμό αναγνώρισης της υπόθεσης στο δικαστήριο (αριθμός δικογράφου) και, κατά περίπτωση, την ημερομηνία της προφορικής ακρόασης, (ii) τα ακριβή στοιχεία ταυτότητας των διαδίκων (με στοιχεία επικοινωνίας που επικαιροποιούνται κάθε φορά που κατατίθεται νέο δικόγραφο) και τη δικονομική τους ιδιότητα (ενάγων, εναγόμενος, εκκαλών, εφεσίβλητος κ.λπ.)·

(ii) Πίνακας περιεχομένων με τους τίτλους των ενοτήτων και υπο-ενοτήτων, με ένδειξη των σχετικών σελίδων (οι σελίδες είναι επομένως αριθμημένες) και περίληψη της υπόθεσης·

(iii) Κατάλογος που συνοψίζει τα δικόγραφα (το εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης, τυχόν ενδιάμεσες αποφάσεις, γραπτά υπομνήματα κ.λπ.), ώστε να παρέχεται στο δικαστήριο μια σύντομη επισκόπηση της πορείας της διαδικασίας· σε περίπτωση έφεσης, θα πρέπει επίσης να αναφέρεται η προσβαλλόμενη απόφαση·

(iv) Συνοπτική και ακριβής περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, τεκμηριωμένη με αποδεικτικά στοιχεία, η οποία θα περιλαμβάνει μόνο τα πραγματικά περιστατικά που είναι συναφή για την κατανόηση και την επίλυση της διαφοράς·

(v) Το ιστορικό της διαδικασίας και οι ισχυρισμοί των διαδίκων (ισχυρισμοί σε πρώτο βαθμό, απόφαση σε πρώτο βαθμό, ισχυρισμοί σε έφεση κ.λπ.)

(vi) Η συζήτηση: οι λόγοι των διαδίκων¹¹ πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια, να προβάλλονται ο ένας μετά τον άλλο και να ταξινομούνται με λογική σειρά, με ένδειξη του κατά πόσον είναι κύριοι, επικουρικοί, όλως επικουρικοί κ.λπ. Οι ισχυρισμοί που αφορούν τη διαδικασία πρέπει να προηγούνται εκείνων που αφορούν τη βάση του αιτήματος. Κάθε νομικό επιχείρημα πρέπει να αναφέρει τη νομική βάση στην οποία στηρίζεται. Οι αναφορές στη νομολογία και στη νομική

¹¹ Βλ. τον ορισμό που περιέχεται στον Χάρτη του Γαλλικού Ακυρωτικού Δικαστηρίου σχετικά με την Υποβολή Γραπτών Υπομνημάτων, σ. 4: «Οι νομικοί λόγοι είναι οι νομικοί ή πραγματικοί ισχυρισμοί που προβάλλει ένα διάδικο μέρος και που συμβάλλουν στην επιτυχία της αίτησής του (...). Αποτελούνται από την επίκληση ενός γεγονότος ή μιας πράξης (συνοδευόμενης από προσφορά αποδείξεων) από την οποία, με νομική συλλογιστική, ο διάδικος ισχυρίζεται ότι συνάγει την επιτυχία της αγωγής του»
Microsoft Word - Charte de présentation des écritures 30-01-23.docx

βιβλιογραφία πρέπει να περιορίζονται σε εκείνες που είναι σχετικές με την επίλυση της διαφοράς¹².

(vii) Το αιτητικό καθορίζει με ακρίβεια τα αιτήματα των διαδίκων. Δεν αποτελεί περίληψη ή σύνθεση των νομικών ισχυρισμών (οι οποίοι δεν πρέπει να εμφανίζονται στο αιτητικό).

18. Το παραπάνω σχέδιο μπορεί να εφαρμοστεί στις περισσότερες αστικές και διοικητικές υποθέσεις. Σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, ωστόσο, μπορεί να δικαιολογείται η απόκλιση από αυτό και τα μέρη πρέπει να έχουν την ελευθερία να το πράξουν. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι προτάσεις αυτές ενδέχεται να μην είναι κατάλληλες για υποθέσεις στις οποίες οι διάδικοι εκπροσωπούν τον εαυτό τους.

β. Τα δικόγραφα πρέπει να έχουν περιορισμένο μέγεθος

19. Τα δικόγραφα τείνουν να γίνονται όλο και πιο μακροσκελή, γεγονός που έχει σημαντικές επιπτώσεις στον αριθμό των υποθέσεων που μπορούν να συζητηθούν σε ακροαματική διαδικασία και στον αριθμό των υποθέσεων που μπορεί να εξετάσει ένας δικαστής σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Αν και είναι απαραίτητο οι διάδικοι να μπορούν να εκθέσουν τις απόψεις τους, είναι εξίσου σημαντικό τα δικόγραφά τους να μην είναι μακρύτερα από το αναγκαίο, ώστε οι υποθέσεις να μπορούν να εξεταστούν εντός εύλογου χρονικού διαστήματος¹³.

β.1 Η πρακτική των Ευρωπαϊκών δικαστηρίων

20. Στον Κανονισμό της 28ης Μαρτίου 2024¹⁴, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων περιορίζει το μέγεθος των δικογράφων που υποβάλλονται σε αυτό, και συγκεκριμένα:

- των ατομικών προσφυγών (20 σελίδες, άρθρο 47, 2. β))

¹² Ιδεατά, η νομολογία και τα νομικά κείμενα που αναφέρονται θα πρέπει να αποστέλλονται στον δικαστή ταυτόχρονα με τα αποδεικτικά στοιχεία, προκειμένου να αποφεύγεται η περιττή έρευνα.

¹³ Η CEPEJ συνιστά επίσης τον περιορισμό του μεγέθους των δικογράφων στη σελίδα 29 του Εργαλείου Μείωσης της Εκκρεμότητας (<https://rm.coe.int/backlog-reduction-tool-fr/1680b2ca5f>).

¹⁴ <https://www.echr.coe.int/en/web/echr/rules-of-court>

- των προσφυγών που βασίζονται στο άρθρο 43 (10 σελίδες)·
- των αιτήσεων παρέμβασης (2 σελίδες)·
- των γραπτών παρατηρήσεων τρίτων μερών (10 σελίδες).

21. Το ίδιο ισχύει και για το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- στον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου (τροποποιημένος το 2024)¹⁵, ιδίως στα άρθρα 170α (7 σελίδες), 175 και 180 (τα οποία ορίζουν ότι ο Πρόεδρος μπορεί να περιορίσει τον αριθμό των σελίδων των γραπτών υπομνημάτων)
- στις πρακτικές οδηγίες προς τα μέρη σχετικά με τις υποθέσεις που εκδικάζονται ενώπιον του Δικαστηρίου, ιδίως¹⁶:

(i) σχετικά με την έγγραφη διαδικασία στις προδικαστικές παραπομπές (κατ' αρχήν 20 σελίδες κατ' ανώτατο όριο)·

(ii) σχετικά με την έγγραφη διαδικασία στις ευθείες προσφυγές (κατ' αρχήν 30 σελίδες κατ' ανώτατο όριο)·

(iii) σχετικά με την αντίκρουση (κατ' αρχήν 30 σελίδες κατ' ανώτατο όριο)·

β.2 Η πρακτική σε ορισμένα κράτη μέλη και παρατηρητές στο Συμβούλιο της Ευρώπης

22. Ολλανδία: Τα ολλανδικά δικαστήρια αποφάσισαν να περιορίσουν το μέγεθος των δικογράφων που κατατίθενται στα εφετεία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ολλανδίας κλήθηκε να εκδώσει προδικαστική απόφαση στις 3 Ιουνίου 2022, στην οποία έκρινε ότι οι κανονισμοί των δικαστηρίων μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να περιορίζουν το μέγεθος των δικογράφων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις και ότι τα δικόγραφα που υπερβαίνουν το όριο αυτό μπορούν να αγνοηθούν (ο διάδικος του οποίου το δικόγραφο έχει απορριφθεί έχει στη συνέχεια δύο εβδομάδες για να υποβάλει νέο δικόγραφο σύμφωνα με τους δικονομικούς

¹⁵ https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_el.pdf

¹⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202402173

κανόνες)¹⁷. Ο περιορισμός του μεγέθους των δικογράφων αποτέλεσε αντικείμενο αξιολόγησης το 2024, η οποία ήταν γενικά θετική.¹⁸

23. Ελλάδα, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο: Το Ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας (προεδρικό διάταγμα 18/1989, άρθρα 17§6, άρθρο 19§2, 20 έως 30 σελίδες· Κανονισμός του Συμβουλίου της Επικρατείας, άρθρο 10, 30 σελίδες), το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας (μόνο σε αστικές υποθέσεις, απόφαση που δημοσιεύθηκε στην επίσημη εφημερίδα της 21ης Σεπτεμβρίου 2023, 25 σελίδες) και το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου¹⁹ περιορίζουν επίσης το μέγεθος των διαδικαστικών εγγράφων που κατατίθενται σε αυτά.

24. Πρέπει να σημειωθεί ότι το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας έχει αποφανθεί ότι ο περιορισμός του μεγέθους των δικογράφων σε αστικές διαδικασίες δεν παραβιάζει τα δικαιώματα της υπεράσπισης, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις²⁰.

25. Ισραήλ: Στο Ισραήλ, το μέγεθος των δικογράφων ρυθμίζεται επίσης (άρθρο 9(δ) του Ισραηλινού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

β.3 Μειώνοντας το μέγεθος των δικογράφων

26. Ο περιορισμός του μεγέθους των δικογράφων σε συγκεκριμένο αριθμό σελίδων ανά διάδικο (για παράδειγμα, η Ολλανδία έχει επιλέξει μέγιστο όριο 25 σελίδων ανά διάδικο) είναι πιθανό να βελτιώσει την ποιότητα της δικανικής διαδικασίας (ιδίως για τους λόγους που αναφέρονται στο σημείο 9), τόσο σε πρώτο βαθμό όσο και κατ' έφεση, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

(i) ο περιορισμός του μεγέθους των δικογράφων πρέπει να είναι λογικός και να επιτρέπει στα μέρη να αναπτύξουν ποιοτική επιχειρηματολογία·

¹⁷ <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2022/juni/hoge-raad-limiet-lengte-processtukken-toelaatbaar-lange-stukken-mogen/>

¹⁸ Regeling voor kortere processtukken in hoger beroep werkt goed (rechtspraak.nl)

¹⁹ <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part52/practice-direction-52c-appeals-to-the-court-of-appeal>

²⁰ STS 2206/2021 - ECLI:ES:TS:2021:2206

(ii) ο περιορισμός του μεγέθους των δικογράφων πρέπει να συνοδεύεται από τυποποιημένη διάταξη σελίδας (γραμματοσειρά, μέγεθος γραμματοσειράς, διάστιχο, περιθώρια και μέγιστος αριθμός λέξεων ανά σελίδα)·

(iii) ορισμένες σελίδες δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στον μέγιστο αριθμό σελίδων (π.χ. σελίδες στις οποίες προσδιορίζονται οι διάδικοι, πέραν της πρώτης σελίδας²¹, ή ο πίνακας περιεχομένων)·

(iv) κάθε διάδικος θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ζητήσει από τον δικαστή να συντάξει μεγαλύτερο δικόγραφο, ιδίως λόγω της πολυπλοκότητας ή της κλίμακας της υπόθεσης· η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να είναι αποτελεσματική και να έχει πιθανότητες να οδηγήσει σε ευνοϊκό αποτέλεσμα από τον δικαστή, πράγμα που σημαίνει ότι ο δικαστής πρέπει να εξετάζει κατά περίπτωση αν είναι σκόπιμο να επιτρέψει την υποβολή μεγαλύτερων δικογράφων. Η απόφαση του δικαστή σχετικά με το αίτημα αυτό πρέπει να είναι αιτιολογημένη και, ιδανικά, να εκδίδεται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα·

(v) Κάθε διάδικος πρέπει να έχει τον ίδιο αριθμό σελίδων για τα δικόγραφά του, πράγμα που σημαίνει ότι, εάν ο δικαστής επιτρέψει σε έναν διάδικο να υποβάλει μεγαλύτερο δικόγραφο, η άδεια αυτή θα ισχύει αυτομάτως και για τους άλλους διαδίκους.

27. Η μη τήρηση του περιορισμού ως προς το μέγεθος των δικογράφων μπορεί να επιφέρει κυρώσεις, οι οποίες όμως πρέπει να είναι εύλογες και να μην έχουν ως αποτέλεσμα την απόρριψη της υπόθεσης. Για παράδειγμα, στην Ολλανδία, τα δικόγραφα που είναι υπερβολικά μακροσκελή σε σχέση με το προβλεπόμενο όριο μπορούν να αγνοηθούν από τον δικαστή και ο διάδικος του οποίου το δικόγραφο έχει αγνοηθεί έχει στη συνέχεια 15 ημέρες για να υποβάλει νέο δικόγραφο, που να συμμορφώνεται με τους κανόνες διαδικασίας. Παρόμοιοι κανόνες ισχύουν και ενώπιον του Ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας.

28. Οι πολύπλοκες διαφορές (για παράδειγμα λόγω (i) του αντικειμένου και/ή του αριθμού των εμπλεκόμενων μερών, (ii) του μεγέθους της προηγούμενης

²¹ Αυτό γίνεται για να διασφαλιστεί ότι οι διάδικοι δεν θα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε υποθέσεις με πολλούς διαδίκους.

απόφασης ή (iii) της πολυπλοκότητας της εν λόγω διοικητικής πράξης) και/ή εκείνες που αφορούν θεμελιώδη ζητήματα (π.χ. παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων) ενδέχεται να απαιτούν δικόγραφα μεγαλύτερου μεγέθους από το κανονικό. Είναι προτιμότερο να επιτρέπεται από την αρχή μεγαλύτερος μέγιστος αριθμός σελίδων για αυτού του είδους τις διαφορές (με τη δυνατότητα να ζητείται πάντα από τον δικαστή η άδεια για υποβολή ενός μεγαλύτερου δικογράφου, ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε υπόθεσης).

3. Η σαφήνεια της νομικής γλώσσας

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 3: Στον βαθμό που η δικαιοσύνη απονέμεται από το κράτος προς όφελος των διαδίκων, οι νομικοί – δικαστές και δικηγόροι – πρέπει να διασφαλίζουν ότι χρησιμοποιούν σαφή και απλή νομική γλώσσα, ενώ τα κράτη πρέπει να παρέχουν στους διαδίκους γλωσσάρια με τους βασικούς όρους που χρησιμοποιούνται. Είναι απαραίτητο οι διάδικοι να κατανοούν τι συμβαίνει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

29. Μολονότι οι δικαστές και οι δικηγόροι προφανώς κατέχουν τη νομική γλώσσα και τις περίπλοκες εκφράσεις της, αυτό δεν ισχύει απαραίτητα για τους διαδίκους, ιδίως όταν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα που δεν εκπροσωπούνται από δικηγόρο. Η ακρίβεια των όρων που χρησιμοποιούνται είναι απαραίτητη στο δίκαιο, αλλά οι δικηγόροι και οι δικαστές πρέπει να αποφεύγουν τη χρήση «επαγγελματικού ιδιόλεκτου» που μπορεί να είναι δύσκολο να κατανοηθεί από τους διαδίκους²². Οι διάδικοι πρέπει να κατανοούν όσο το δυνατόν καλύτερα τα δικόγραφα, προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στη δικανική διαδικασία και να εκπληρώνεται η

²² Βλ. CEPEJ(2021)1, For a better integration of the user in the judicial systems: Guidelines and comparative studies on the centrality of the user in legal proceedings in civil matters and on the simplification and clarification of language with users (<https://rm.coe.int/cepej-2021-6-en-guidelines-and-comparative-study-centrality-user/1680a2dd63>).

Για παράδειγμα, στην Ισπανία, στις 11 Μαρτίου 2021 υπογράφηκε πρωτόκολλο με στόχο την προώθηση μιας σύγχρονης νομικής γλώσσας που να είναι προσβάσιμη στους πολίτες, μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης, των ανώτατων δικαστηρίων, του δικηγορικού συλλόγου και των πανεπιστημίων. Συγκροτήθηκε επίσης επιτροπή για τη σαφήνεια και τον εκσυγχρονισμό της νομικής γλώσσας.

Επιπλέον, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο του Βελγίου πραγματοποίησε μια εμπειριστατομένη μελέτη για το θέμα αυτό, η οποία είναι διαθέσιμη στα γαλλικά, τα ολλανδικά, τα γερμανικά και τα αγγλικά: <https://csj.be/admin/storage/hrj/projectflavour.pdf>.

λειτουργία της ως μέσου επίτευξης κάθαρσης (βλ. παράγραφο 2). Πρέπει να υπενθυμίζεται ότι σε καμία περίπτωση η απλούστευση της νομικής γλώσσας δεν μπορεί να υπονομεύει την ελευθερία των διαδικών να υπερασπίζονται τον εαυτό τους όπως κρίνουν σκόπιμο.

30. Η απλοποίηση της νομικής γλώσσας περιλαμβάνει:

- την κατάργηση ξεπερασμένων εκφράσεων που δεν προσθέτουν αξία στο δικόγραφο ή στη δικαστική απόφαση·
- την εγκατάλειψη της χρήσης λατινικών φράσεων ή τουλάχιστον τη μετάφρασή τους όταν η χρήση τους είναι επιθυμητή·
- τη συμπερίληψη γλωσσάριου με τους κύριους νομικούς όρους που χρησιμοποιούνται στις δικαστικές αποφάσεις. Η σύνταξη ενός τέτοιου γλωσσάριου δεν πρέπει να αποτελεί ευθύνη των μεμονωμένων δικαστών, αλλά πρέπει να αναληφθεί από μια κεντρική αρχή, ώστε το ίδιο γλωσσάριο να χρησιμοποιείται ομοιόμορφα από όλα τα δικαστήρια του ίδιου τύπου. Μπορούν να υπάρχουν διαφορετικά γλωσσάρια ανάλογα με τον τύπο της υπόθεσης (ποινική, οικογενειακή, εμπορική κ.λπ.).

31. Τόσο οι δικαστές όσο και οι δικηγόροι θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την ανάγκη απλούστευσης της γλώσσας που χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια της αρχικής τους κατάρτισης.

32. Η απλούστευση της νομικής γλώσσας δεν πρέπει να αφορά μόνο τα δικόγραφα των διαδικών και τις δικαστικές αποφάσεις, αλλά και την επικοινωνία των δικαστηρίων με τους διαδίκους (π.χ. κλήσεις σε ακροαματική διαδικασία), οι οποίες πρέπει να προσαρμόζονται στο κοινό στο οποίο απευθύνονται (π.χ. ανήλικοι)²³.

²³ Για παράδειγμα, στο Βελγικό Ινστιτούτο Δικαστικής Εκπαίδευσης έχει συσταθεί μια μονάδα «απλής νομικής γλώσσας». Η μονάδα αυτή έχει προσαρμόσει τις κλήσεις για την εμφάνιση ανηλίκων ενώπιον του δικαστή οικογενειακού δικαίου, έτσι ώστε να είναι κατανοητές από το ενδιαφερόμενο κοινό. Η προσαρμοσμένη κλήση έχει δημοσιευθεί στο Moniteur belge (https://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2024/08/28_2.pdf#page=41).

4. Η ακροαματική διαδικασία

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 4: Ως η μόνη στιγμή κατά την οποία είναι δυνατή η άμεση ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διαδίκων, των δικηγόρων τους και του δικαστή, η προφορική ακροαματική διαδικασία θα πρέπει να προσθέτει αξία στη δικανική διαδικασία, ιδίως επιτρέποντας στους διαδίκους να εκφράσουν τις απόψεις τους. Θα πρέπει να προετοιμάζεται και να οργανώνεται κατά τρόπο ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική.

33. Οι ακροαματικές διαδικασίες δεν διεξάγονται σε όλα τα νομικά συστήματα και για όλους τους τύπους διαδικασιών, αλλά όπου διεξάγονται, θα πρέπει να προσθέτουν πραγματική αξία στη δικανική διαδικασία. Η αξία της ακροαματικής διαδικασίας έγκειται σε τρία επίπεδα:

- i. χωρίς να επαναλαμβάνουν το σύνολο των δικογράφων τους, οι διάδικοι και/ή οι δικηγόροι τους μπορούν να επισημάνουν τα σημαντικά στοιχεία της υπόθεσης·
- ii. ο δικαστής μπορεί να υποβάλει ερωτήσεις στους διαδίκους και/ή στους δικηγόρους τους, καθώς και σε τυχόν μάρτυρες·
- iii. οι διάδικοι μπορούν να εκφράσουν τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη συζήτηση θεμάτων που υπερβαίνουν το αυστηρά νομικό πλαίσιο (πρέπει να επιτευχθεί ισορροπία σε αυτό το σημείο). Αυτή η φάση δεν πρέπει να παραμεληθεί. Είναι ουσιαστικής σημασίας για τον διάδικο και ενισχύει τη νομιμοποίηση της απόφασης του δικαστηρίου.

34. Για να εκπληρώσει τη λειτουργία της η προφορική ακροαματική διαδικασία, είναι απαραίτητο:

- οι συμμετέχοντες (οι διάδικοι ή οι δικηγόροι τους, καθώς και ο δικαστής) να έχουν προετοιμάσει τον φάκελο της υπόθεσης, πράγμα που σημαίνει ότι ο δικαστής διαθέτει τα τελευταία διαδικαστικά έγγραφα και αποδεικτικά στοιχεία πριν από την ακροαματική διαδικασία·
- να διατίθεται επαρκής χρόνος για την προφορική συζήτηση κάθε υπόθεσης, να συμφωνείται η κατανομή του χρόνου για την προφορική

συζήτηση στην αρχή της ακροαματικής διαδικασίας και να προβλέπεται χρόνος για ερωτήσεις από τον δικαστή και για να μιλήσουν τα μέρη, εάν το επιθυμούν.

35. Όταν το επιτρέπουν οι δικονομικοί κανόνες και η οργάνωση του δικαστηρίου, είναι προτιμότερο να κληθούν οι διάδικοι και οι δικηγόροι σε καθορισμένη ώρα και να ενημερωθούν εκ των προτέρων για τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, προκειμένου να αποφευχθεί η περιττή αναμονή και να τους δοθεί η δυνατότητα να προετοιμαστούν για την προφορική διαδικασία με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

36. Είναι επίσης δυνατό να οργανωθεί ακροαματική διαδικασία, για παράδειγμα:

- αντικαθιστώντας τις «παραδοσιακές» αγορεύσεις με μια διαδραστική συζήτηση μεταξύ του δικαστή και των δικηγόρων των διαδίκων, κατά τη διάρκεια της οποίας ο δικαστής υποβάλλει στους δικηγόρους ερωτήσεις σχετικά με σημεία που, κατά τη γνώμη του, χρήζουν ή απαιτούν διευκρίνιση (μια τέτοια συζήτηση μπορεί επίσης να συνδυαστεί με τις παραδοσιακές αγορεύσεις)²⁴.
- οργανώνοντας πρώτα μια φάση φιλικού διακανονισμού της υπόθεσης, κατά τη διάρκεια της οποίας ένας δικαστής – ο οποίος γενικά δεν θα είναι αυτός που εκδικάζει την ουσία της υπόθεσης – προσπαθεί να οδηγήσει τους διαδίκους σε μια φιλική επίλυση της διαφοράς τους και, στη συνέχεια, εάν τα μέρη δεν καταλήξουν σε συμφωνία, μια παραδοσιακή προφορική ακροαματική διαδικασία·
- διαχωρίζοντας τη συζήτηση και οργανώνοντας, σε πρώτη φάση, μια ακρόαση σε σύντομο χρονικό διάστημα για θέματα που πρέπει να αποφασιστούν γρήγορα (δικαιοδοσία του δικαστηρίου, παραδεκτό της αγωγής, παραγραφή κ.λπ.) και, σε δεύτερη φάση, μια ακρόαση επί της ουσίας της υπόθεσης (εάν αυτό εξακολουθεί να είναι απαραίτητο).

²⁴ Αυτό είναι λιγότερο εύκολο αν τα μέρη δεν εκπροσωπούνται από δικηγόρους.

5. Η δικαστική απόφαση

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 5: Προκειμένου το δικαστικό σύστημα να εκπληρώσει τον ρόλο του στην ειρήνευση των κοινωνικών σχέσεων, είναι απαραίτητο τα υποκείμενα του δικαίου να κατανοούν την απόφαση που τους αφορά και τους λόγους που οδήγησαν τον δικαστή να λάβει την εν λόγω απόφαση. Οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να είναι κατανοητές, δομημένες, σαφείς και λογικής έκτασης, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της υπόθεσης.

37. Η νομοθεσία των κρατών μελών καθορίζει συχνά τη δομή των δικαστικών αποφάσεων ή τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνονται σε αυτές. Οι σχετικές διατάξεις είναι μερικές φορές λεπτομερείς. Οι ακόλουθες συστάσεις δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο που να υπονομεύει τις διατάξεις αυτές.

38. Είναι απαραίτητο οι διάδικοι να κατανοούν όχι μόνο τη δικαστική απόφαση που τους αφορά, αλλά και τους λόγους που οδήγησαν τον δικαστή να λάβει την απόφαση αυτή, όπως προκύπτει από την αιτιολογία της απόφασης. Από αυτό εξαρτάται η αξιοπιστία και η νομιμοποίηση του δικαστικού συστήματος.

39. Οι δικαστές πρέπει επομένως να δίνουν προσοχή στον τρόπο με τον οποίο συντάσσουν τις αποφάσεις τους και να διασφαλίζουν ότι αυτές είναι δομημένες και σαφείς. Η έκταση των δικαστικών αποφάσεων θα πρέπει επίσης να είναι λογική (λαμβάνοντας υπόψη την υποχρέωση να απαντούν στους ισχυρισμούς των διαδίκων και την έκταση των δικογράφων τους), καθώς μια απόφαση που είναι υπερβολικά μακροσκελής ενδέχεται να μην διαβαστεί ή να παρερμηνευθεί. Όταν κρίνεται σκόπιμο, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο να αναπτυχθούν και να παρασχεθούν πρότυπα δικαστικών αποφάσεων στους δικαστές²⁵, οι οποίοι θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθεροι να τα χρησιμοποιούν ή όχι, ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης.

40. Τόσο η βασική εκπαίδευση όσο και η επιμόρφωση των δικαστών θα πρέπει να περιλαμβάνουν μία ενότητα σχετικά με τη σύνταξη δικαστικών αποφάσεων και, πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη δομή, τη σαφήνεια και τη συντομία τους.

²⁵ Παραδείγματος χάριν: η Νορβηγία.

Θα μπορούσε να καταρτιστεί ένα εγχειρίδιο καλών πρακτικών και να διανεμηθεί σε όλους τους δικαστές²⁶.

41. Το ζήτημα της δομής, της σαφήνειας και της έκτασης των δικαστικών αποφάσεων θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί κατά την αξιολόγηση των δικαστών, προκειμένου να τους ενθαρρύνει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό το θέμα.²⁷

6. Εφαρμογή των κατευθυντήριων οδηγιών

42. Οι παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες εντάσσονται στο πλαίσιο της απαραίτητης συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που εμπλέκονται στη δικανική διαδικασία, με κυριότερους μεταξύ αυτών τους δικαστές και τους δικηγόρους. Ορισμένες από τις προτάσεις αυτές ενδέχεται να απαιτούν νομοθετικές αλλαγές. Σε κάθε περίπτωση, της εφαρμογής των προτάσεων αυτών θα πρέπει να προηγηθεί συζήτηση μεταξύ των διαφόρων φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της δίκης, προκειμένου ιδίως να ληφθούν υπόψη οι ειδικές εθνικές συνθήκες.

²⁶ Για παράδειγμα:

- Το Βελγικό Ινστιτούτο Δικαστικής Εκπαίδευσης παρέχει στους νέους δικαστές ένα βιβλίο σχετικά με το θέμα αυτό κατά τη διάρκεια της αρχικής τους εκπαίδευσης (στα γαλλικά: «Dire le droit et être compris. Comment rendre le langage judiciaire plus accessible. Guide pour la rédaction des actes judiciaires», Anthémis, 2017· στα ολλανδικά: «Juridisch Nederlands», Acco, 2024).
- Το Ανώτατο Δικαστικό και Εισαγγελικό Συμβούλιο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης δημοσίευσε ένα εγχειρίδιο σχετικά με το θέμα αυτό το 2021.

²⁷ Βλ. CEPEJ(2024)5, Guidelines on the evaluation of the quality of work of judges.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ²⁸

Το παρόν έγγραφο παρουσιάζεται μόνο ως παράδειγμα.

Δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υπόθεσης

Αίθουσα

Αριθμός

Εάν ισχύει: ημερομηνία ακροαματικής διαδικασίας

Αναφορά του είδους του δικογράφου (αίτηση, υπόμνημα, προτάσεις κ.λπ.)

ΥΠΕΡ:

Πλήρης ταυτοποίηση του μέρους που συντάσσει το δικόγραφο.

Ιδιότητα στη διαδικασία.

ΚΑΤΑ:

Πλήρης ταυτοποίηση του/των αντιδίκου/αντιδίκων.

Ιδιότητα στη διαδικασία.

ΠΑΡΟΥΣΙΑ:

Πλήρης ταυτοποίηση του/των εμπλεκόμενου/εμπλεκόμενων μέρους/μερών.

Ιδιότητα στη διαδικασία.

-
- I. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ**
 - II. ΠΕΡΙΛΗΨΗ**
 - III. ΕΚΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΑΠΟΦΑΣΗ (σε βαθμό έφεσης)**
 - IV. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**
 - V. ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ**
 - VI. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ**
 - VII. ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

²⁸ Βλ. τα γαλλικά παραδείγματα:

Modèle Trame Première instance.pdf (courdecassation.fr)

Appeal_Treatment_template.pdf (courdecassation.fr)

1ος λόγος (κύριος λόγος): συνοπτική περιγραφή του λόγου

2ος λόγος (επικουρικός): συνοπτική περιγραφή του λόγου

3ος λόγος (επικουρικός): συνοπτική περιγραφή του λόγου

κ.λπ.

VIII. ΑΠΟΦΑΣΗ (ΔΙΑΤΑΚΤΙΚΟ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

(i) ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΩΝ

(ii) ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΟΜΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ